

Bibliothèque numérique

medic@

**Dalmas, A.. - Num icterus a biliaris
apparatus laesionibus semper pendet
?**

1829.

Paris : Excudebat Migneret

Cote : 90975

COMPETITIO

AD

AGGREGATIONEM,

JUSSU REGIS OPTIMI, ET EX MANDATO SUMMI REGIÆ UNIVERSITATIS
MAGISTRI, INSTITUTA ANNO M. DCCC. XXIX.

THESIS

QUAM DEO FAVENTE IN SALUBERRIMA FACULTATE MEDICA PARISIENSI, PRÆSEN-
TIBUS COMPETITIONIS JUDICIBUS, PUBLICIS COMPETITORUM DISPUTATIONIBUS
SUBJECTARE TUEBI CONABITUR;

Die Mensis Julii anno 1829.

A. DALMAS,

FACULTATIS PARISIENSIS MEDICINÆ DOCTOR.

PARISIIS,

EXCUDEBAT MIGNERET.

M. DCCC. XXIX.

Præses,

D. ESQUIROL.

Judices,

DD.

LANDRÉ-BEAUVAIS.

CAYOL.

FIZEAU.

RECAMIER.

ADELON.

CHOMPL.

ANDRAL.

Vices - Gerentes,

GAULTIER DE CLAUBRY.

RULLIER.

KERGARDEC.

Competitores,

MAILLY.

BERJAUD.

DE FERMON.

SANSON.

GUIBERT.

MENIÈRE.

LEGER.

FORGET.

HOURLMANN.

DUBOIS.

AYME.

ROYER-COLLARD.

BROUSSAIS.

VIDAL.

CHANEL.

GUILLOT.

DALMAS.

REQUIN.

SANDRAS.

GAIDE.

GUERARD.

DOCTORI CAROLO LOUIS,

EQUITI LEGIONIS HONORIFICÆ,
REGIÆ MEDICÆ ACADEMIÆ PARISIENSIS SOCIO, ETC., ETC.

Sedulo strenuoque veritatis indagatori.

Q. O. V.

A. DALMAS.

DOCTORI CAROLO LOUIS

EGENTI LEGIONIS HONORIFICÆ

REGIÆ MEDICÆ ACADEMIÆ PARISIENSIS SOCIO. ETC. ETC.

Color autem eum morbum detegit, maximè
oculorum in quibus quod album esse debet fit
luteum.

CELS. Lib. III, sect. xxv.

COMPETITIO

AD

AGGREGATIONEM,

JUSSU REGIS OPTIMI, ET EX MANDATO SUMMI REGLE UNIVERSITATIS
MAGISTRI, INSTITUTA ANNO M. DCCC. XXIX.

NUM ICTERUS A BILIARIS APPARATUS LESIONIBUS SEMPER PENDET ?

PRIUSQUAM quæstionem ipsam aggrediamur, quæ nobis sorte obtigit, hoc primùm arbitramur nobis esse curandum ut verba ipsa rectè definiamus. Paucis igitur dicendum est, quid esse intelligamus

- 1.º Icterus ;
- 2.º Biliarem apparatus ;
- 3.º Læsiones.

Lucidiorem facilioremque fore indè speramus et hanc nostram tractationem et disceptationem ipsam de hoc proposito mox habendam ; liberiorque nobis erit totius rei conspectus. Nec facile quisquam abnuerit utilissimam esse hanc quæstionem et medicæ praxeos partem haud temnendam ; nam quùm viri medici pluri-

I

mum intersit, ut sciat quid valeant omnia quæ observat symptomata, tum imprimis interest, quum agitur de symptomate quod in cute ostenditur, et cujus causa sit, an non sit in maximi apparatus læsionibus quærendum est? Præterea in præsentī medicinæ statu, de reconditori physiologiâ quæstiones quæ ad secretiones, ad puris vel aliorum id genus absorptionem, ad colorantia pertinent, cum nostro proposito quodam modo conjunguntur; et inde rei nova accedit existimatio.

Singula quidem exsequi nobis animus est, et rem omnem amplecti; sed tanta spondere dubitamus, propriæ imbecillitatis conscii; et benè nobiscum actum fuisse arbitrabitur, si non magnoperè fefellerimus opinionem quam de se facit quicumque in talem campum descenderit.

De Ictero.

Icterum esse intelligimus colorem quemdam cutis, aut aliûs textûs, plus minusve luteum, et tunicas conjunctivas vulgò attingentem. Quem quidem facillè medicus morborum observationi assuetus secernet :

- 1.º A flavo illo et paleæ simili colore ægrorum quos edunt alti veteresque cancri ;
- 2.º A colore febribus intermittentibus proprio ;
- 3.º A cadaveroso quorundam aliorum febriçantium aspectu ;
- 4.º A pallore quemcumque induat colorem ;
- 5.º A pallido colore qui chlorosi laborantibus puellis inest.
- 6.º A cyanosi, etc. ;

Queis omnibus icteri nomen non attribuitur.

In morbo qui strictè regius dicitur, cutis eundem ferè colorem gerit, quàm si quo in loco effusus fuerit sanguis post contusionem, et resorberi paulatim cœperit. Rem autem sibi verè effingere cupienti observandus est ille color in ægris apud quos, intermisso haud dubiè bilis fluxu, crocea urina decolorataque alvi excrementa

videntur. Hunc esse verum icterum dicimus, et quo hic color nosci optimè possit ; sed non idcirco censemur semper adesse signa illa quæ ex urinâ excrementisque ducuntur ; sæpius absunt, præsertim in illâ febre quæ gallicè *fièvre jaune* dicitur.

Denique icterum appellamus infantium morbum, cum vel sine duritie telæ cellularis, qui *recens natorum* icterus apud auctores nominatur. Hoc nomen retinemus, quamvis aliquandò (1) naturalem colorem cutis servet, et tantummodò, sectis reconditioribus partibus, animadvertatur ille color luteus in adipe, telâ cellulari vel penitioribus visceribus. Ad hunc referendus mihi videtur luteus color quem in fœtu clarissimus vir Lobstein reperiit, vocavitque *kirrhonosim*. *Referendum* dicimus tantum, et non omnino similem. Doctissimus enim Breschet suam opinionem de differentiis *kirrhonosum* inter et *recens natorum* icterum, haud spernendam emisit.

De Biliari Apparatu.

Dicuntur *apparatus biliaris*, viscera et organa, quæ materiam biliari secretioni suppeditant, secretionem ipsam exequentur, bilemque hinc, illinc superflua sanguinis elementa, avehant. Constat hic apparatus : ex 1.º vasis adducentibus, arteriis hepaticis, mesentericis, etc. venis ; umbilicali, in fœtu solummodò, portarum in omnibus, cujus anastomosin, in cavâ, memorare operæ pretium est. 2.º Nervis qui ex vago pari, magnis sympathicis, phrenicis, plexibus denique solari et hepaticis prodeunt. 3.º Hepate imprimis, cujus elementa enumerare supervacaneum est. 4.º Vesiculâ fellis. 5.º Vasis avehentibus, venâ cavâ, vasis lymphaticis, ductibus biliaribus, hepatico, cystico, qui in choledochum desinunt.

De Læsionibus.

Læsionem esse in pathologiâ censemur quidquid in parte quâ-

(1) Billard.

dam organicâ mutatum fuerit præter naturam, sive physicas vel chymicas qualitates mutatio attigerit, sive motus tantum et functiones à naturali statu normâque recesserint. Uno verbo, pars læsa est, quæ non jam intacta; hoc ipsum ex vulgari verborum sensu patet; nec ultra nobis progredi licet. Libenter quidem fatemur non hanc esse definitionem, cui nihil possit contradici, quum notum esse quid sit integer partium status, supponamus. Omnia autem definiri non posse cognitum est; et ferè semper ultra solertissimum orationis artificium sunt quædam quæ mente hominum clarissimè intelliguntur, assensumque sine ullâ probatione sibi conciliant; nec malè, nostrâ quidem sententiâ.

Quibus præmissis, sequuntur cætera haud difficulter. Nostro judicio, et ut ex hoc quod antea dictum fuit, consequitur, omnes læsiones organicæ sunt, id est, organum vel partem organicam attingunt, sive ad structuram, ad anatomicum, aut physicum chymicumve modum pertineant, sive functiones injuriam patiantur. Cum malè munere suo fungitur organum, læsione afficitur, et illa non potest evidenter organica non dici, utpotè quæ ad organum pertineat.

Sequitur indè etiam posse tolli, si libet, illam læsionum vitalium aut non vitalium distinctionem. Quod plerumque clariùs exprimere licet. Num enim dicemus nervorum actionis perturbationes esse vitales læsiones, ossium verò fracturam læsionem esse organicam, anatomicam, physicam? Nobis autem videtur esse magis rationi consentaneum, si in hoc quod attulimus exemplo, dicere satis habuerimus læsam esse nervorum actionem, et quid sit illa læsio ignorari. Verisimile est (et libenter assentimur) hanc non in aliquâ materiæ mutatione constare; sed forsan physica est, et certissimè organica, quippè quæ ex organi cujusdam injuriâ pendeat. Non igitur rectè faciunt qui illam vitalem vocant, hoc unum secuti, quia quid sit nescitur, et qui hoc nomine indicari contendunt illam neque physicam neque chymicam esse. Illius naturam, dicimus iterum, introspicere non fas est; in hoc deficit

scientia. Deficere illam ostendamus, enitamurque ut futuris laboribus hæc lacuna suppleatur.

Non nescimus reperiri qui affirmant jure vocari vitalem læsionem, ut musculorum contractionem aut quamlibet perturbationem in nervorum actione, quæ, vitâ sublatâ, tollitur, et in cadavere monstrari nequit. Sic in faciei neuralgiâ nihil post mortem indicabit convulsos fuisse musculos nec cur convulsi furint. At etiamsi vitales nominandæ essent illæ læsiones, quia post mortem evanescunt, non idcirco sequitur illas non esse organicas. Organicæ erant, id est, ad organa pertinebant perinde ac aliæ læsiones quæ in cadaveribus perstant. Quin etiam, quis non hic intelligit nullum aliud esse discrimen nisi quod ex longiori breviorive temporis spatio pendet? Minuuntur, sublatâ vitâ, paulatim omnes læsiones et tandem abolentur; nec meritò indè deducitur absoluta læsionum distinctio, prout evanescunt vel non evanescunt. Nihil habet quod permaneat, cadaver; omnes illius partes dissociantur; deleatur oportet quod ægrum, quod sanum est. Ex tetano convulsio solvitur, ubi primùm fatiscunt morbo præcipuæ functiones, alto jam nervis vulnere inflicto; et per multos annos ossificatio durabit. Sed delebitur ipsa aliquando, et inter hæc infinitus est graduum numerus, et perpetua quasi quædam catena hic ut in aliis continuatur.

Sunt inflammationes quarum vestigia, intermisso sanguinis circuitu, abeant, sunt aliæ quæ diutiùs permaneant. Num organicas alias esse, alias non esse contendes? Inspice illud cadaver hodie, aut octo diebus elapsis. Non ampliùs agnoscetur hepatitis illa quæ priùs oculos non fefellisset. An erat primùm organica, nec nunc est ampliùs? Si quis his observationibus fretus læsiones separaverit tanquam naturâ ipsâ diversas, malè rem intellexisse nobis videtur. Inter se discrepant quia non eodem modo, eodem tempore evanescunt; inter primum extremumque gradum maximum patet intervallum; sed in ipso intervallo nihil interruptum, cuncta coherent. Hinc posse expromi ordinationem

quamdam variasque classes haud abnuerimus : sed in hoc fundamento nulla absoluta distinctio statuenda est.

Nūm opus est dicere quid sint apparatus biliaris læsiones ?

Læsus est ille apparatus quotiescumque a naturali statu recesserit, sive anatomicam structuram, sive phænomena quæ in eo transiguntur, respexeris.

Itaque si choledochus canalis biliaris apparatus pars est, si in naturali statu certam debet præbere amplitudinem, læsionem esse dicimus ubi primū fit major vel arctior ille canalis, quācumque de causā, spasma, vel sanguine affluente, illa mutatio superveniat.

Læditur etiam biliaris apparatus, quū in quālibet circumstantiā nervi plexūs solaris vel hepatici ægrotant, vitiantur, impediuntur.

Ad quæstionem ipsam veniamus.

Simplicissima quidem nobis via foret ad rem tractandam, si quæreremus annon extiterit exemplum vel unum icteri, in quo nihil in vitā et post mortem indicaverit apparatus biliarem morbi participem fuisse.

Sed sic nobis supponendum est, ut ipsis nostræ quæstionis verbis supponi videtur, icterum ex apparatus biliaris læsione plerumque pendere. Quod si, re non ponderatā, admittamus, et admissio hoc principio, esse exceptiones probare satis habeamus, nonne quidam ipsi principio contradicere possint, et in illis quæ vocamus exceptionibus normam ipsam generalem cernere velint; aut saltem nobis obijciant, quod rem magni momenti omiserimus. Breviter ergo facta recenseamus, quibus demonstratur sæpissimè morbis biliaris apparatus gigni icterum. Satis est posse afferri opinionem contrariam ut nobis præsentem de hoc proposito scientiæ statum exponere liceat.

De Ictero ex anatomicis læsionibus orto quæ sensibus percipi possunt.

Cujus in rei fidem quæ probatu haud difficilis est, præsto sunt permulta facta quæ in tria capita distinguimus.

1.º Multò sæpius jecoris morbis jungitur icterus quàm quiblibet aliis.

Quod si res ità se habet, facilè indè colligitur jecoris morbos icterumque necessario vinculo connecti.

An autem verum est icterum frequentiore esse in jecoris morbis quàm in aliis? Obviam quamlibet observationum collectionem aperiamus, et rem ad calculos vocemus.

Quosdam testes non satis locupletes relinquimus ut Sauvages, qui narrat in Borboniâ Insulâ, olim Macari, omnes incolas et jecoris morbis lethalibus et ictero affectos fuisse. Ad facta confugimus de quibus non ita dubitare licet, et quæ nobis offerunt libri doctissimorum virorum Louis et Andral.

Professor Andral in tribus et quinquaginta jecoris morbis icterum in cute septies et vicies vidit. In uno casu liquida, urina vel sudores, luteum colorem præbebant evidentissimum. In altero neque cuti neque liquidis excretis ulla coloris mutatio; sed decolor alvus erat.

D. Louis in quinque jecoris abcessibus quater icterum animadvertit.

Facillimum nobis fuisset plures auctores afferre et augere numerum; sed satis est ad demonstrandum in jecoris morbis icterum sæpius quàm in aliis occurrere. Hoc evidenter intelligi solummodo debet de jecoris morbis indiscriminatim, et intacta relinquitur quæstio ad quasnam biliaris apparatus partes, excretas vel excrementes, pertineat icterus.

In posterioribus maxima vis nobis esse videtur. Vide imprimis 48, 49 et 50, observationem, apud Andral.

2.º Experientiæ in vivis animalibus institutæ. In hoc nostro

proposito fit multa lux experiētiis à Brodie in Angliā, à Gmelin et Tiedmann in Germaniā, à Leuret et Lassaigne in Galliā institutis.

Primæ quæ in Medical Intellig., janv. 1823, p. 367, leguntur, in felibus factæ fuerunt. Ligato canali choledochō, luteæ apparuerunt conjunctivæ tunicae et urina; et quando, cadente in canalem filo, vel aliter via bili restituta fuit, icterus evanuit.

Quas Gmelin et Tiedmann in canibus tentaverunt experiētiās, eæ mihi accuratiores videntur et majorem rei fidem facere. Apud omnes canes icterus, quem denotabat conjunctivarum tunicarum, variorum textuum et urinæ color.

Multi circa decimum vel duodecimum diem sanati, quū contigit tanquam in Brodie experiētiis, ut via bili restitueretur.

Apud illos qui secabantur ante hoc tempus, repletæ plus minusve biliares viæ, bilis in thoracico ductu inventa, et lutea lymphatica ganglia. Apud plerosque hæc omnia aderant absque hepatitis.

Denique experiētiis quas posterius Leuret et Lassaigne fecerunt (1), confirmantur hæc omnia; confirmatur etiam (et illud attentione dignissimum est) bilem in thoracicum ductum transiisse; unde conjiciendum est hunc liquorem absorptum fuisse.

3.° Pathologicae observationes quibus multū valere ad icterum gignendum apparatus biliaris læsiones probatur.

Tria tantū asseramus exempla.

Cajetanus Taconus de homine loquitur *cui periodici dolores colici quinto die redibant, per icterum finem inventuri. Videtur, addit Haller, totum systema vasorum biliariorum intra eum diem ad summam et intolerabilem distensionem retentā bile intumuisse. Verisimile est quinto die cessare dolores solitos esse, quia bilis resorpta jecur relinquebat et, ictero suffuso, crisis fiebat quā nulla unquam manifestior.*

(1) *Recherches physiologiques et chimiques sur la Digestion*, par MM. Leuret et Lassaigne, p. 349.

Calculi biliares — Contenderunt nonnulli (et rem amplificatam fuisse haud diffitemur) ex calculis biliares ductus obstruentibus omnem icterum originem ducere. Haud quidem anonymo auctori cuidam assentimur qui hanc opinionem stabilire tentavit in collectione observationum societatis Edinburgi (1). Longius etiam a sententiâ Heberdeen recedimus qui usque eò progreditur ut nullum esse quadraginta annos natum affirmet cujus fellis vesicula calculos non contineat. Sed asserere non dubitamus hanc causam icteri esse longè frequentissimam; ac mirè consentit et frequentia et facilis explicatio rei. Quùm reperiuntur in corpore calculi qui icterum non genuerint (quod haud rarò evenit) calculus non obstatat quominus liberè bilis fluat.

Tertiam addamus observationem non ejusdem generis, quam scriptam a D. Robert, D. Danse inseruit suæ de venarum inflammatione tractationi. En ipsius observationis compendium :

Homo quidam quintum et vigesimum annum agens, in nosocomium Hôtel-Dieu dictum admittitur die duodecimo octobris 1828. Ad epigastrium dolores; rubor siccitasque linguæ. Hirudines applicantur; meliùs se habet; convalescit. Exeunte octobri, in dextro hypochondrio dolor, vomitus, febris, horror, icterus, petechiæ et parotides; cutis gangræna, virium prostratio, delirium, mors secundâ die octobris.

Inventæ fuerunt in jecore, parotide, quibusdam musculis multæ puris collectiones quibus fulcitur nostri amici et collegæ Danse opinio; sed inventa quoque fuit communicatio inter choledochum ductum et venam mesentericam vicinasque alias quasdam. Hanc communicationem et transitum bilis in interiorem venam portarum causam fuisse autumat D. Danse cur hæc vena inflammata fuerit; sed colorem luteum ad jecoris inflammationem refert. Nonne æquè color ille originem ducere potuit ex transitu bilis in totius corporis venas per vasa quæ venam cavam cum venâ portarum

(1) V. T. I, p. 368, trad. de M. Demours.

conjungunt? Si res ita se haberet, nonne foret ille icterus exemplum maximè conspicuum quo comprobaretur bilem sanguini immixtam fuisse, et cutem proprio colore tinxisse?

Pauca attulimus; sed satis dictum fuit ad confirmandam illorum sententiam jam veterem, qui icterum ex biliaris apparatus læsionibus originem plerumque ducere existimant. Plura expromere in promptu fuit; sed ad alia transeundum est. Quæramus nunc oportet an aliquando icterus sine biliaris apparatus læsionibus observatus fuerit.

Potest-ne Icterus fieri sine biliaris apparatus læsione?

A. — Consideremus primùm icteros subitos, spontè nascentes, a spasmis, et alios qui plerumque mortiferi non sunt.

Sæpe evenit ut appareat icterus post terrorem, iram, aut aliquam vehementem animi perturbationem. Interdum etiam causa ignoratur; paulatim color ille evanescit, et ægri sanantur. Num apud illos læsus fuit biliaris apparatus?

Scinduntur medici in varias sententias, et quisque suam argumentis tuetur.

Alii choledochi ductus spasmum esse crediderunt; alii morbum quemdam nervorum qui ad jecur perveniunt. Alii tandem sanguinem vitium esse contendunt.

In primâ hypothesis existimatur, spasmicâ coarctatione secretæ bilis fluxum prohibente, hunc liquorem in jecore retineri, resorberi, et inde nasci icterum. Inter observationes quæ hinc sententiæ favent, afferri potest icterus periodicus qui cum febribus conjunctus est, et de quo loquuntur Fredericus Hoffmann, Sauvages, Junker. Analogiâ etiam queunt se tueri faciliè qui huic opinioni student. Cùm coarctationi spasmicæ urethra obnoxia sit, nulla est causa cur talibus spasmis ductus choledochus non quoque corripiatur. Hâc de re tractans Morgagnius, ipse dicit epist. 37. « Ad frequentiores autem causas primùm convulsiones

» attinent, et hinc ortæ crispaturæ ad initia usque ramusculorum
 » ductûs hepatici propagatæ, eosque utpote angustissimos constrin-
 » gentes atque occludentes. Quarum hic effectus, etsi propterea
 » sub sensum cadere non potest, tamen rationi est adeo consonus
 » ut à nobis facile ad icteros illos explanandos ponatur, qui aut à
 » vehementibus animi affectibus aut à doloribus originem habeant.»
 Ejusdem effectûs, non desunt explanationes. Rem posse fieri sic
 ostendit professor Andral. « Sous l'influence d'une simple hypé-
 » rémie, ait p. 607, in libro de *Anatomia pathologica*, la membrane
 » muqueuse qui tapisse la surface interne des canaux biliaires, se
 » tuméfie parfois, au point qu'il en résulte d'abord un rétrécisse-
 » ment, puis une obstruction complète. »

Hæc rationi non repugnant; notum enim aliunde est vehementi-
 bus affectibus facile motus cordis perturbari. Quærendum nunc foret
 et dijudicandum cur aliquoties jecur potissimum afficiatur. Hic sanè
 plurima caligo oculis nostris offunditur. Sed res ipsa haud dubia
 est. Sequitur hic aliud exemplum quo monstratur ex animi moti-
 bus posse oriri vel ipsam jecoris inflammationem. Quod quidem
 acceptum referimus amicitiae nostri collegæ Legros; multa sunt
 sunt in eo quæ attentione digna sint.

Melassene, Agathe, septem et viginti annos nata, nosocomium
 Hôtel-Dieu, dictum quarto et vigesimo die mensis februarii anno
 1824, intravit ut fistulâ in ano liberaretur. Simul medicum
 docuit nunquam menses fluxisse, nunquam apparuisse illa pe-
 riodica symptomata hujus purgationis prænuntia, nec illa quibus
 indicatur sanguinem vel in vaginâ vel in utero retineri.

Pudenda inspecta fuerunt et nihil extrinsecus præter naturam
 animadversum fuit. Sed digito in vaginam intromisso, viam oc-
 cludebat membrana lævis ad duorum digitorum altitudinem; nec
 suprâ tangebatur quidquam quod uterum adesse denuntiaret.

Fistulæ primùm consultum fuit quæ quidem simplex citaque
 fuit operatio. Res se optimè habebat, cum mulier illa quæ, vaginâ
 licet occlusâ, in eo era ut nuberet, et cujus nuptiæ jam publicè in

ecclesiâ nuntiatae fuerant, a quodam imprudenter didicit se non posse matrimonium contrahere.

Hoc nuntio quasi fulmine percussa, horrore correpta fuit. Et postridie luteo colore cutis suffusa erat, breviterque caetera acutissimae jecoris inflammationis symptomata eruperunt. Quamvis cuncta ex arte remedia administrata fuissent, obiit mulier die quindecimo martis.

Secto corpore, in cerebro, ejusque membranis nihil præter naturam inventum est.

Aderant in dextrâ pleurâ adhæsiones validæ veteresque.

In inferiori posteriorique pulmonis dextri parte erant parvæ vomicae.

In lævâ pleurâ et pulmone, nihil ægrum. Sinister ventriculus cordis paulò major erat quàm solet, et aorta coarctata.

In stomacho et intestinis omnia sana. Jecur viginti circiter abscessus præbebat, et peritonæum, quâ abscessibus, in jecoris superficie positus, superintendebatur, crassius factum erat. In renis sinistri parte superiori et externâ aderat vesica ad nucis magnitudinem, in quâ albur et sine odore liquor.

Vagina ad duorum digitorum altitudinem vix extendebatur, saciformi membranâ occlusa, et ponè illam rectum inveniebatur.

Suprà et post urinariam vesicam apparebant rudimenta ligamentorum uteri latorum, in quibus continebantur tubæ Fallopii magnæ, et ovaria benè conformata.

Uterus aberat; et in illius loco eminebat quiddam ubi nullus cavus erat.

In secundâ hypothesi quâ primæ partes nervis attribuuntur, recipitur nervorum necessariam actionem post qualemcumque animi affectum, dummodò vehemens sit, deficere vel vitiari. Huic opinioni favet etiam prof. Andral in *Clinique*, 4.^m vol. p. 54.

« Je serais en effet porté à croire qu'une des variétés du moins de l'affection désignée sous le nom de colique hépatique, n'est autre chose qu'une névralgie ayant son siège dans le plexus hépa-

» tique. Un de ses plus remarquables effets serait de modifier ou
 » mieux de suspendre la sécrétion de la bile de manière à produire
 » l'ictère. »

Si hoc de exigua nervorum parte agnosceretur, intelligere in promptu esset quomodo alii id genus affectus quorum sedes diversa foret, æquè hanc secretionem, ut quamlibet aliam ad tempus, interrumpere possent; sed tùm non ampliùs de biliari apparatu ageretur. Neuralgia autem de quâ Professor loquitur, ad hujus apparatus læsiones pertinet. Nec mirum quòd illi tanta tribuatur. Multum valere illam aliis probatur observationibus; nec Haller huic sententiæ adversatus fuisset, quippè qui ex uno in epigastrio ictu gravius ictero malum, statim consequi putaret. « Nervis, ait, tribuas quòd in sede cardiæ ab uno ictu homo prosternatur. »

Alia quoque nervis tribuitur potestas, quâ gignantur icteri dimidiam tantum corporis partem occupantes. Sed res adhuc obscura est.

An tertia hypothesis, vitiatum esse in ictero sanguinem, firmiter nititur argumentis quàm quas antea exposuimus?

Galenus de servo loquitur qui, à viperâ morsus, sine ullo timoris sensu, ictero tamen affectus fuit.

Schultz nutricis mentionem fecit quæ, puerum lactans, tantâ excanduit irâ, ut alumnus statim icterum contraxerit. Rosen similia narrat.

Baglivi et Wingerus alia vitii sanguinis exempla in ictero retulerunt. Quid indè concludendum? Nihil quod magnoperè nostræ quæstioni prosit. Etenim si hinc læsiones non evidenter cernuntur ut in præcedentibus, illinc nullas esse non probatum est; et dubitare licet, an sit sanguinis vitium potiùs quàm spasmus vel neuralgia. Hæc igitur non ultra persequemur, et ad exempla venimus ubi, secto cadavere, non erit primæ secundæque hypothesis locus.

B. — Icterus morte solutus sine læsionibus quæ percipi queant. Quatuor sunt horum genera :

- 1.° Icterus communis ;
- 2.° Icterus sauciis , vel magnam quamdam operationem passis supervenientes ;
- 3.° Icterus qui febrem dictam *fièvre jaune* comitatur.
- 4.° Icterus recens natorum.

1° De Icteris vulgaribus.

Reperire est casus, ubi nullum, ne à minimo quidem indicio, choledochi ductus spasmus conjectare possis, vel nervorum qui ad hepar deveniunt læsionem, vel in mortuo quidpiam vitiatum; attamen icterus aderat.

Aliquotiès, si professori Andral credas, in ictericis hepar omnisque biliaris apparatus intactus videtur; sed affecta erant quædam organa à quibus irritatis emanare poterat, sive quia continua erant, sive quia contigua, sive sympathicà quâdam, ut aiunt, propagatione. Quod in duodenite, verbi gratiâ, in pleuritide diaphragmaticâ dextri lateris, in encephalitide, vel meningitide contigit. Imò, eodem auctore, icterus ter extitit, dùm nihil læsi appareret aut in hepate, aut in visceribus ad biliarem secretionem pertinentibus, aut in organis à quibus sive per viciniam, sive ob harmonicas functionum connexiones, quidquam malum in hepar refundi poterat.

Accuratissimus Dr Louis semel idem vidit; id est, cutim omninò luteam hepar tamen integrum (1).

2° De Ictero chirurgico.

Pauca præmittamus de illo qui in ipso vulneratis tempore supervenit, in media acie, cum vehementi commotione, ingentique perturbatione nervorum. Cum verus forsitan non agnoscetur icterus in illo qui vulneratis quâcumque de causâ suffunditur colore, et ex biliaris apparatus morbo pendere propriè non videatur, hujus mentio tantùm nobis facienda fuit.

(1) De la gastro-entérite, etc.

Altera icteri species est qui paucis diebus post operationem vulnusve apparet, et qui vel partem tantum occupat, vel corpori toti extenditur.

Icterus ille de quo diversis temporibus tractatum fuit, nostris maximè diebus oculos in se convertit; et multa ex iis quæ sequuntur, doctori Marechal debemus. Cujus verba ipsa citare liceat : » Il est surtout un phénomène qui mérite l'attention des observateurs, et qui m'a paru être à-peu-près constant dans tous les cas où j'ai trouvé, après la mort, du pus au milieu de nos principaux viscères : c'est une teinte jaune plus ou moins prononcée de l'habitude extérieure du corps, et qu'à l'ouverture des cadavres, on trouve souvent répandue sur tous les organes. Cette teinte est d'abord assez faible; mais elle se prononce chaque jour davantage, et devient des plus marquées. La conjonctive elle-même n'en est pas exempte, et l'on pourrait d'autant plus facilement la prendre pour un ictère, que dans quelques cas, on rencontre après la mort des désordres très-considérables dans le foie. Mais comme cet organe et ses vaisseaux excréteurs sont souvent dans un état complet d'intégrité, alors même que cette teinte est portée très-loin; et comme d'un autre côté elle est presque constante, je ne balance pas à l'attribuer à la présence du pus transporté vers toutes nos parties, comme la bile l'est dans la jaunisse, et comme ce dernier liquide, manifestant sa coloration jaunâtre. Dans un cas assez récent, où cette coloration jaunâtre était portée très-loin, et où elle aurait pu faire croire à un ictère et à des altérations profondes au milieu de la substance du foie, cet organe était tout-à-fait sain, et sa coloration naturelle contrastait singulièrement avec la teinte jaune plus ou moins universellement répandue sur les autres organes » (1).

(1) P. 73. *Dissertation inaugurale. Recherches sur certaines altérations qui se développent au sein des principaux viscères à la suite des blessures ou des opérations.* Par Maréchal. 1828.

Alia quoque addemus quorum partem vidimus cum amico nostro Reynaud.

Sæpenumerò, quùm tam manifestus color ille esset ut curam jecoris medicus haberet, et adversus eum quo laborare hoc viscus putabat, morbum auxilia compararet, evenit ut non modo illæsus biliaris apparatus repertus fuerit, sed etiam sanus vel unus apparuerit inter plurimas læsiones, nothas membranas flavescentes in arachnoïde, puris in cerebro et pulmonibus collectiones, effusam in serosas membranas colluviem, in corde abcessus.

Quæ omnia ad biliarem apparatus non esse referenda libenter crediderimus ex argumentis menti facilè occurrentibus. Vitium sanguinis quoddam potiùs incusaverimus, aliquoties ortum ex puris absorptione. Hoc etiam confirmatur, quòd interdum mutila pars tantum flavescat, et icterus ille ostendatur, ingruentibus jam gravissimis symptomatibus, delirio, peculiari odore halitus, et in quibusdam luteo ferè omnium secretionum colore.

3.º De Ictero qui febrem dictam *fièvre jaune* comitatur.

In hac febre notabuntur multa, quæ ad superiora referri verisimile est, multò tamen manifestiora. Hanc indè nomen habere notum est, quia illius symptomatibus plerumque icterus immiscetur; nec immeritò vocatam esse censebimus, si quàm rarò absit aurigo illa, respexerimus.

Hic flavescent cutis et conjunctivæ tunicae. Flavescit ipse serosus liquor quo madent plurimæ partes. Sed alvus non semper decolor; plerumque vomitus atri sanguinis; haud rarò biliosa diarrhea.

Res autem est præcipuè animadvertenda (et auctorem habemus quem nobis sæpius citantibus ignoscetur, ut pote patrem) (1), scilicet icterum illum secundum maxima vasa vulgò

(1) P. 8, 13, 141, etc. *Recherches hist. et méd. sur la Fièvre jaune*. 2.º édit, 1822.

incipere, et quod majoris etiam momenti est, in morientibus tantum aut post mortem ipsam aliquando apparere.

Nunc quid ex cadaverum sectionibus discitur? Num semper adest jecoris læsio, huic ictero comes? Non adesse comprobatur ex omnibus auctoribus qui de hâc febre tractaverunt.

Sed si nullæ sint anatomicæ læsiones quæ sub sensum cadant, nonne in causam duci possit spasmus aut nervorum perturbatio de quâ jam locuti sumus? Rem sic explicandam si quis arbitraretur, huic tantum niteretur fundamento quod facit causarum aut symptomatum similitudo. At quamvis ferè omnes qui hâc febre laborant, extimescant, hic timor non subitus est ut si quem nuncius inopinatus perculerit. Invehitur paulatim tantum icterus; non ab initio apparet, et interdum in cadavere solummodo agnoscitur. Cutis non pruriens, non tensa hypochondria; et denique biliosa alvus ut solito. Non igitur hujus febris icterum ex jecoris biliarisve apparatus morbo ducere originem censemus. Sed unde, dicet aliquis? Hic tacere possumus, et rem ambiguam silentio prætermittere. Sed nobis exprobari non versum iri confidimus, quod dissociari in hoc morbo sanguinis elementa conjecerimus. A sero sejungi videtur materia colorans; hæc per stomachum ejicitur; illud omnibus partibus immeat.

Hâc nostrâ opinione cæteras omnes excludi haud velimus. In ipsâ febre Americanâ occurrunt icteri quos bile gigni probabile est. Hoc etiam in patris opere invenimus, qui duos icteros in illâ febre observavit, priorem, qui ferè omnes ægros invadit, posteriorem, qui verè regius morbus est, et ex apparatus biliaris læsione pendet. Itaque ait pag. 173. — « Une autre circonstance • qui sans doute n'aura pas échappé au lecteur en lisant ces deux • observations, c'est cette seconde jaunisse survenue vers le onzième • jour, et qui ne doit pas être confondue avec la première. Il est • évident que dans ces deux exemples que je viens de rapporter, le • dérangement de l'appareil biliaire produisit la seconde, et que

» l'autre est toujours l'effet de la dissolution cachectique qui s'annonce ordinairement dès le début de la maladie ».

Sic hujus quam tuemur opinionis duabus de causis studiosi essemus oportebat, et quia vera et quia ab auctore carissimo et nobis gravissimo edocta erat.

4.° De Ictero recens natorum.

Apud recens natos observatur flavescens cutis color qui conjunctivis tunicis non semper extenditur, et qui, modò vix luteus, ad austerum modò virorem pervenit. Interdum ipsa cutis non lutea, sed interiores quædam partes. Haud rarò, at non semper, œdemati hic icterus conjungitur. Modò læsus biliaris apparatus, modò illæsus (1).

Quæ est illa materia quâ omnes textus colorantur? Est-ne bilis vel quædam alia? Non bilem esse his de causis putamus :

Luteus color observatus fuit in hoc ipso vitæ tempore quo bilis secretio effici haud poterat ;

Observatus fuit ubi bilis liberè secernebatur externebaturque ;

Doctissimi chimici qui textus accuratâ analysi scrutati sunt, non putaverunt eas esse luteæ cutis materiæ proprietates ut liceret affirmare bilem sanguini immixtam fuisse.

Quomodo gignatur Icterus.

Rem quâ pertinet ad læsiones icteri comites suprâ scrutati, scrutemur nunc etiam quid indè censendum sit de icteri formatione. Duobus capitibus continentur omnes observationes, hinc læso biliari apparatu, illinc illæso. Priorem vocamus icterum biliosum, posteriorem verò simplicem. Videamus an explicari possit quæ gignantur.

(1) M. Billiard.

1.° De Ictero bilioso.

Superioribus exemplis et præcipuè experièntiis confirmatum est evidentissimè oriri luteum colorem ex his biliaris apparatus læsionibus quibus efficacissimè bilis cursus prohibetur. Longiùs etiam progressi, e Gmelini investigationibus cognovimus bilem ipsam absorberi et liberè per lymphatica vasa et thoracicum ductum manare. Ad primum conspectum hic facilis icteri causa reperiri videtur. Secreta jecore bilis, intercluso solito exitu, viam sibi facit aliam; in sanguinem refertur; inde luteus cutis color.

Et verum est rem ita intellexisse artis medicæ principes ab Hippocrate ad professorem Alibert.

Sed nostro tempore recentior opinio invaluit; et quando ægrotat jecur vel biliaris apparatus, contenditur bile quidem partes omnes tingi, sed hoc non fieri ut putabatur: adeò non resorbetur, ut contra non secernatur. Remanet, aut potiùs remanent illius elementa; non enim illam faciebat jecur, separabat tantùm a sanguine; nec separat ampliùs, morbo impediènte. Hinc plus bilis in sanguine invenitur. Addunt etiam, objectioni obviam euntes, esse supponendam bilem in sanguine, si eam separari tantùm, non gigni creditur; et verè ita se rem habere. Adest in eo vel adsunt illius elementa.

His nos ægrè assentiri fatemur.

1.° Nihil agere miramur biliarem apparatus. Cur jecur vel morbo affectum cessare arbitrandum est? Non desunt exempla ubi, jecore maximam injuriam passo, nullus icterus erat, et aliquantùm bilis per biliares vias fluebat. Prætereà multò magis, excretionè prohibita, quàm deleta jecoris texturâ, icterus ostenditur. Tùm apparet futurum fuisse ut sanguis bilis elementis abundaret, gignereturque icterus, si in eo ante secretionem hæc elementa existerent.

Quin imò dantur exempla ubi biliaris apparatus actio non

cessare, sed augeri videtur; et tum etiam fit icterus, aut saltem magnus ad icterum nisus. Ex recentiori hypothesis res contrariò cadere deberet.

2.º Jecore bilem non fieri ais? Sed attende non esse causam cur in hoc viscere se res aliter habeat ac in ceteris; et si bilis separandæ tantum inserviat, hoc quoque munere solo fungi alias glandulas arbitrari te verisimile est. Tum verò quid de foetu? Num quoque separatione merâ gignitur? Sed ubi illum omninò formatum videre est? Negabis ne hunc lentè evolvi, variis organis augeri paulatim, et omni ex parte efformari?

Cuncta esse in sanguine clamari audimus. In hoc receptaculo visa sunt sperma, uræa, cerebri materia. Quid plura? Num quia omnia in sanguine reperta fuerunt, idcirco facit omnia sanguis? Cuncta ex eo profisciscuntur; non negamus; sed ad illum cuncta eunt; illud quoque non negandum. Quis igitur non intelligit, ut res ita probari queat, ostendenda esse in sanguine prius hæc elementa quàm ullæ secretiones hæc conficere potuerint?

Urgent hic nonnulli, in canibus ablatos fuisse renes, canes vixisse, et in sanguine repertam uræam quæ ex secretâ urinâ oriri non poterat, quia nullum jam quod secretionem faceret, organum erat.

At in casibus similibus alios uræam vidisse, non vidisse alios objicimus. Prætereà quum perparum urææ semper inventum sit, imperfectusque nimis vegetabilis aut animalis chymie status, non potest operosis experienciis quarum exitus tam incertus tamque leve pondus est, aboleri theoria simplex, doctrinis comprobatis accomodata et congruens, et ipsa quoque experienciis nec difficilibus nec dubiis stabilita. Facillimè enim ligatur canalis choledochus, et tunc in thoracico ductu cernere est bilem vel alium liquorem, in quo omnes bilis proprietates chimia agnoscit.

Hic non possumus aliquid non dicere (et verba nostra in bonam partem accipiantur) de illâ in physiologiam novæ chymie irruptione cujus auctoritatem recusare fas est. Quid enim in

viventium corporum studio efficitur analysi, disjunctione, elementorum disquisitione, tantum modò tùm emergentium quàm maximas mutationes et morte et in nostris fornacibus passa fuerint? In vitâ ipsâ vitæ studendum est. Exerceatur in materiis inorganicis chimia, has societ dissocietque, extendatur ad organicorum corporum reliquias ut cadaverum compositionem introspiciat; sed ubi mutantur phænonema, mutet etiam et agendi vias, et verba, et fiduciam. In chimicæ affinitatis regno, quod suum est, dominetur. Sed vigent alibi aliæ leges certissimæ et quæ illi refragantur.

Magna quidem est et præclara sententia (scimus et ipsi) distinctionem scilicet legum physicarum, chimicarum, vitaliumque fictam tantum esse pro humanæ mentis imbecillitate. Sunt verisimiliter leges grandiores quæ rerum universitatem administrent, et cuncta jure suo gubernent. Hæ leges incognitæ nostras includunt, et ultrâ patent longissimè; fatemur hoc; at negamus ad illas perveniri posse, si quis aliquam ex illis vi extenderit, quam, observatâ tantum rerum parte quâlibet, cognovimus. Non magis chimicis legibus viventia, quàm res chimicas vitalibus explicare licet. Hæ microscopica disquisitiones, hæ redivivæ moleculæ, hæ differentiæ ad millesimam partem quibus dissimilium specie corporum differentia, ut Sacchari et Amyli, explicari dicitur, ultra fines suos progressam esse chimiam, nostro judicio, denotant et arguunt. Confusio est scientiarum, non scientia; et forsân dicere hic licet ignorantiam falsâ doctrinâ potiorem esse.

Ad nostra revertimur, contendimusque hodiè veterem icteri explanationem novæ anteponendam esse. Secernitur, nostrâ sententiâ, in ictero bilioso, bilis et absorbetur; non autem tantum secretio deficit.

Cùm ex his casibus arguerimus ubi evidenter augescit secretio, non abs re forsân erit de hoc fusiùs disserere, et pathologica quædam phænomena explicare, prout, bile liberius vel difficilius profluente, fit major minorve absorptio. Quando excretio prorsus

prohibetur, ut constricto choledochi ductu, tum resorbetur bilis in ipso apparatu biliari; inde icterus.

Sed alias bilis abundanter secreta non tota in absorptionis vias transfunditur; in intestina defluit; et ibi qui prohibet quin pars quædam absorbeatur? Quid prohibet quin inde ictero simile quiddam fiat, et tardius ociusve pro absorptâ bile cutis coloretur.

Hinc haud ægrè suam habent plura in pathologiâ rationem.

Sic optimè forsan explicantur febris biliosæ symptomata ubi jecoris functionem esse interruptam dici non potest, quum augeri eam omnia demonstrent; attamen leviter cutis et conjunctivæ tunicae flavescunt, et os amarescit, tanquam solitæ purgationes non satis forent; utilissima sunt quædam laxativa, quibus excretiones excitantur, et morbi haud dubia pars intestinum. Quidquid ad causas, intestinorum irritationem, cutis colorationem præsensque purgantium auxilium spectat, id omne explicatur si bilem in intestinis adesse, per lymphatica vasa resorberi, et medicamentis ejici attenderis.

Fortè etiam, nisi facili analogiâ decipi nos patiamur, sic mutat longa dies illorum colorem, qui in Indiam migraverunt, corporumque reficit constitutionem. Augetur apud illos bilis secretio; et fieri potest ut in intestino, in quod tantummodò hic humor effunditur, augeatur absorptio. Hinc ille icteri color quo flavere Europæis videntur. Doctor Annesley et plures medici qui ante illum de morbis Anglorum in Indiâ scripserunt, hoc biliosæ secretionis incrementum silentio non prætermiserunt; quo nullus manifestior validiorque est cæli ferventis in nostra corpora effectus, æstivis caloribus vel sub nostro sole, minor licet, observandus.

Denique in his omnibus, quæcumque sit opinio de icteri ortu, sive continuetur bilis secretio, sive intermittatur, sanguis semper vitatus est; hinc ex priori hypothese bilis in eum refunditur illinc ex posteriori ex eo non excernitur.

2.º De ictero simplici.

Nunc de ictero qui fit sine biliaris apparatus læsione: unde

gignitur? Hic præcipuis quas attulimus, observationibus nihil certi demonstratur nisi hoc ipsum sanguinis vitium. Satis est, nec quidquam amplius quæremus, hoc extremum ex omni nostrâ disceptatione consecuti, quoad de causis agitur, semper ex vitio sanguinis primitivo vel secundario icterum originem ducere.

His freti ad quæ rerum ipsa series nos deduxit, omnes luteos cutis colores inter se connectere quodammodo possimus. E sanguine enim, sive in principio, sive deinde vitiatum fuerit, oriuntur omnes, in hepatitide ut in scorbuto, ictero recens natorum, et fortè etiam in cancro.

Hinc quoque fit ut multò minoris momenti judicetur luteus cutis color in ictero; nam si vitium sanguinis causa est, aliæ corporis partes luteæ jam esse possunt, priusquàm membrana illa flavescat. Ita urina, serosus sæpè liquor, conjunctivæ tunicæ tantum, coloratæ videbuntur; uno verbo liquida ictero ante cutem affici possunt.

CONCLUSIONES.

1.º

Est ubi manifestè icterus ex læsionibus biliaris apparatus pendet imprimisque partium quæ excretioni inserviunt;

2.º

Est ubi ambigitur an sit ulla læsio nec ne;

3.º

Est ubi nulla post mortem cernuntur læsionis vestigia quam in vitâ extitisse existimandi nulla causa est;

4.º

Ergò non semper ex biliaris apparatus læsionibus icterus pendet;

5.º

Ex vitio sanguinis oriri omninò videtur;

6.º

Quum ad hoc vitium sanguinis gignendum bilis interest, hoc potius fit quòd absorbeatur, quàm quòd non secernatur.